PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI
ISSN: 3060-4923 Impact Factor –7,212

TA’LIM SIFATI VA KASBIY MALAKANING KAMBAG‘ALLIK DARAJASIGA TA’SIRI

Xayitov Vazirbek Sherbek Ugli
Buxoro davlat texnika universiteti, “Iqtisodiyot va menejment” kafedrasi o‘qituvchi-stajori
https://doi.org/10.5281/zenodo.23703453

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta’lim sifati va kasbiy malakaning kambag‘allik darajasiga ta’siri O‘zbekiston misolida tahlil qilinadi. Tadqiqotda ta’lim tizimidagi islohotlar, kasbiy ta’limni rivojlantirish chora-tadbirlari, mehnat bozori talablari va kambag‘allik dinamikasi o‘rtasidagi bog‘liqlik ochib beriladi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, sifatli ta’lim va zamonaviy kasbiy ko‘nikmalar aholining mehnat unumdorligini oshiradi, bandlik imkoniyatlarini kengaytiradi va uzoq muddatli kambag‘allikni kamaytirishning eng samarali vositalaridan biri hisoblanadi. Shu bilan birga, ta’lim sifatidagi hududiy tafovutlar, kasbiy ta’limning mehnat bozori ehtiyojlariga mos kelmasligi va past daromadli oilalar farzandlarining sifatli ta’limga kirishi cheklanganligi muammolari saqlanib qolmoqda. Maqolada ta’lim va kasbiy malakani rivojlantirish orqali kambag‘allikni qisqartirishning samarali yo‘llari bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ta’lim sifati, kasbiy malaka, kambag‘allik, inson kapitali, kasbiy ta’lim, mehnat bozori, bandlik, PISA, milliy malaka tizimi, dual ta’lim.

1. Kirish

Kambag‘allikni qisqartirish zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Xalqaro tajriba va ilmiy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, kambag‘allikning asosiy sabablaridan biri – past ta’lim darajasi va kasbiy ko‘nikmalarning yetishmasligidir. Sifatli ta’lim va kasbiy malaka inson kapitalini shakllantiradi, mehnat unumdorligini oshiradi va barqaror daromad manbalarini yaratadi. Birlashgan Millatlar Tashkilotining Barqaror rivojlanish maqsadlari doirasida ham sifatli ta’lim (4-maqsad) va munosib mehnat (8-maqsad) kambag‘allikni bartaraf etishning asosiy vositalari sifatida belgilangan.

O‘zbekiston Respublikasida so‘nggi yillarda kambag‘allik darajasi sezilarli darajada qisqardi: 2021-yildagi 17 foizdan 2024-yilda 8,9 foizga, 2025-yil yakuniga kelib esa 5,8 foizga tushdi. Bir yil ichida 302 ming oila kambag‘allikdan chiqarildi. Bu jarayonda bandlikni oshirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash bilan bir qatorda ta’lim va kasbiy malakani rivojlantirish muhim o‘rin tutdi. Hukumat 2025-yilda 1 milliondan ortiq kishini kasb-hunarga o‘qitish, mehnat bozori talablariga mos kadrlar tayyorlash vazifasini qo‘ydi.

Ta’lim sifati va kasbiy malakaning kambag‘allikka ta’siri ikki tomonlama xarakterga ega. Bir tomondan, past ta’lim sifati va kasbiy ko‘nikmalarning yo‘qligi kambag‘allikning saqlanib qolishiga olib keladi. Ikkinchi tomondan, sifatli ta’lim va zamonaviy kasbiy malaka kambag‘allikdan chiqishning eng barqaror yo‘li hisoblanadi. Shu bois ushbu bog‘liqlikni chuqur o‘rganish dolzarb ahamiyatga ega.

Tadqiqotning maqsadi – ta’lim sifati va kasbiy malakaning kambag‘allik darajasiga ta’sirini O‘zbekiston sharoitida tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo‘yicha

ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda so‘nggi yillardagi ta’lim islohotlari, kasbiy ta’lim tizimidagi o‘zgarishlar va kambag‘allik dinamikasi birgalikda tahlil qilinadi.

Nazariy asos sifatida inson kapitali nazariyasi (G. Becker, T. Schultz), Amartya Senning imkoniyatlar yondashuvi va ko‘p o‘lchovli kambag‘allik konsepsiyasidan foydalanildi. Bu yondashuvlar ta’limni nafaqat daromad oshirish vositasi, balki insonning imkoniyatlarini kengaytiruvchi asosiy omil sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi. Inson kapitali nazariyasiga ko‘ra, ta’limga qilinadigan sarmoya kelajakdagi daromadlarni oshiradi va kambag‘allik xavfini kamaytiradi.

Tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, uning natijalari ta’lim va bandlik siyosatini shakllantirishda, kasbiy ta’lim dasturlarini takomillashtirishda hamda past daromadli oilalar farzandlariga yo‘naltirilgan dasturlarni ishlab chiqishda foydalanish mumkin.

2. Materiallar va usullar

Tadqiqotda asosan ikkilamchi ma’lumotlardan foydalanildi. Asosiy manbalar quyidagilardan iborat:

– O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, jumladan “O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sifati va samaradorligini oshirish” loyihasi (PQ-152-son, 28.04.2025) va boshqa normativ-huquqiy hujjatlar;

– Milliy statistika qo‘mitasi va Jahon banki bilan hamkorlikdagi kambag‘allik bo‘yicha kuzatuv natijalari (2023–2025-yillar);

– PISA xalqaro baholash dasturi natijalari (2022) va UNICEF hisobotlari;

– Osiyo taraqqiyot banki, Jahon banki va UNESCO tomonidan tayyorlangan kasbiy ta’lim va ko‘nikmalar bo‘yicha tahliliy hisobotlar;

– Mahalliy va xalqaro ilmiy maqolalar, davlat organlarining ochiq ma’lumotlari va matbuot xizmati materiallari.

Tadqiqot usuli sifatida qiyosiy tahlil, statistik ma’lumotlarni umumlashtirish, normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish va tizimli yondashuv qo‘llanildi. Ta’lim sifati ko‘rsatkichlari (PISA natijalari, maktabgacha ta’lim qamrovi, oliy ta’limga kirish darajasi, ta’lim sifati past maktablar soni), kasbiy ta’lim ko‘rsatkichlari (texnikumlar soni, qisqa muddatli kurslar, dual ta’lim ishtirokchilari) va kambag‘allik dinamikasi asosiy tahlil ob’ektlari sifatida olindi. Tahlil 2017–2025-yillar davrini qamrab oladi.

Cheklovlar: tadqiqot asosan ochiq manbalarga tayanadi. Ta’lim sifati va kambag‘allik o‘rtasidagi bog‘liqlikni to‘g‘ridan-to‘g‘ri empirik o‘lchash uchun mikro-ma’lumotlar yetarli emasligi sababli, asosan makroiqtisodiy tendensiyalar va xalqaro tadqiqotlar natijalariga tayanildi. Kelgusida uy xo‘jaliklari so‘rovnomalari asosida chuqurroq empirik tahlil o‘tkazish maqsadga muvofiqdir.

3. Natijalar

3.1. O‘zbekistonda kambag‘allik va ta’lim dinamikasi

Rasmiy ma’lumotlarga ko‘ra, O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi 2023-yilda 11 foiz, 2024-yilda 8,9 foiz, 2025-yilda esa 5,8 foizni tashkil etdi. Bir yil ichida 302 ming oila kambag‘allikdan chiqarildi. Bu pasayish bandlikni kengaytirish, tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash va ta’lim-kasbiy malakani

oshirish chora-tadbirlari hisobiga erishildi. Shaharlarda kambag‘allik darajasi 5,2 foiz, qishloq hududlarida esa 6,4 foizni tashkil etdi.

Ta’lim sohasida ham sezilarli o‘zgarishlar ro‘y berdi. Maktabgacha ta’lim qamrovi 2017-yildagi 30 foizdan past ko‘rsatkichdan 2024-yilda 73 foizdan oshdi. Bu deyarli 2 million bolani qamrab olish demakdir. Oliy ta’limga kirish darajasi 2016-yildagi 9 foizdan 2024-yilda 47,7 foizga yetdi. Bu inson kapitalini shakllantirishda muhim yutuq hisoblanadi.

Shu bilan birga, ta’lim sifati bo‘yicha xavotirlar saqlanib qolmoqda. 2022-yilgi PISA natijalariga ko‘ra, O‘zbekiston asosiy ko‘nikmalar (matematika, o‘qish, tabiiy fanlar) bo‘yicha o‘rtacha darajadan past natija ko‘rsatdi. Jahon banki hisobotlariga ko‘ra, 11 yillik maktab ta’limi amalda 9,1–9,2 yillik o‘quv natijasiga teng keladi. Bu “o‘quv qashshoqligi” deb ataluvchi holatni ko‘rsatadi.

3.2. Ta’lim sifati va uning kambag‘allikka ta’siri

Ta’lim sifati kambag‘allikni qisqartirishning eng muhim omillaridan biridir. Past ta’lim sifati kelajakda past daromadli ishlarga olib keladi va kambag‘allikning avlodlararo uzatilishiga sabab bo‘ladi. Bolalar maktabda o‘qisa-da, zarur bilim va ko‘nikmalarni to‘liq o‘zlashtirmasa, ular mehnat bozorida raqobatbardosh bo‘lmaydi.

Ta’lim sifati past bo‘lgan maktablar soni 2023-yildagi 642 tadan 2025-yilda 470 taga kamaygan bo‘lsa-da, hali ham muhim muammo bo‘lib qolmoqda. Bunday maktablarning eng ko‘pi Qashqadaryo (99 ta), Samarqand (86 ta) va Surxondaryo (70 ta) viloyatlarida joylashgan. Bu hududlarda kambag‘allik darajasi ham nisbatan yuqoriroq ekani e’tiborga molik.

Sifatli ta’lim mehnat unumdorligini oshiradi. Yuqori ta’lim darajasiga ega ishchilar ko‘proq daromad oladi, texnologik o‘zgarishlarga tezroq moslashadi va innovatsiyalarga hissa qo‘shadi. Bu esa nafaqat individual, balki milliy iqtisodiy o‘sishni ham ta’minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ta’lim yilining har bir qo‘shimcha yili daromadni o‘rtacha 8–10 foizga oshirishi mumkin.

O‘qituvchilar malakasi ta’lim sifatining asosiy omillaridan biridir. Eskirgan tayyorgarlik dasturlari, amaliyot imkoniyatlarining cheklanganligi va motivatsiya pastligi ta’lim sifatiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda. Hukumat 2025–2029-yillarda 36 ming nafar pedagog kadrlarni kasbiy rivojlantirishni, malaka oshirishning “aralash o‘qitish” modelini joriy etishni rejalashtirgan.

3.3. Kasbiy malaka va mehnat bozori

Kasbiy ta’lim va malaka oshirish kambag‘allikni qisqartirishning eng tezkor va samarali yo‘llaridan biri hisoblanadi. O‘zbekistonda kasbiy ta’lim tizimini isloh qilish doirasida 600 ta texnikum tashkil etildi, dual ta’lim joriy qilindi, qisqa muddatli kurslar kengaytirildi. Hozirda mamlakatda 80 ga yaqin kasbiy ko‘nikmalar markazi faoliyat yuritadi va yiliga 250 mingga yaqin kishini o‘qitish imkoniyatiga ega.

Hukumat 2025-yilda 1 milliondan ortiq kishini kasb-hunarga o‘qitish, “kasbiy vauчer” tizimini joriy etish orqali aholining ta’lim xarajatlarini qoplash mexanizmini yaratishni rejalashtirgan. Bu, ayniqsa, ishsiz yoshlar, ayollar va past daromadli oilalar uchun muhim imkoniyat hisoblanadi. Kasbiy vauчer tizimi bo‘yicha o‘qish xarajatlari davlat tomonidan qoplanganidan so‘ng, bitiruvchi ishga joylashgach, 2 yil davomida qarzni qaytaradi.

Kasbiy malakaning mehnat bozori talablariga mos kelishi muhim ahamiyatga ega. Rivojlangan mamlakatlarda o‘rta bo‘g‘in mutaxassislari ulushi yuqori (70–75 foizgacha). O‘zbekistonda ham kasbiy ta’limni mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish, ish beruvchilar ishtirokida dasturlar ishlab chiqish va xalqaro tan olinadigan sertifikatlar berish tizimi joriy etilmoqda.

Dual ta’lim modeli – nazariy bilimlar ta’lim muassasasida, amaliy ko‘nikmalar esa ish joyida o‘zlashtirilishi – O‘zbekistonda kengaytirilmoqda. Bu model bitiruvchilarning ishga joylashish darajasini oshiradi va ish beruvchilarning ehtiyojlariga mos kadrlar tayyorlashga yordam beradi. Hozirda minglab yoshlar dual ta’lim dasturlarida ishtirok etmoqda, 2000 dan ortiq korxona bu jarayonga jalb qilingan.

Milliy malaka tizimi joriy etilishi mehnat bozori va ta’lim o‘rtasidagi bog‘liqlikni mustahkamlaydi. Kasb standartlari ishlab chiqilishi va ular asosida o‘quv dasturlarining yangilanishi bitiruvchilarning malakasini xalqaro miqyosda tan olish imkoniyatini yaratadi.

3.4. Gender va hududiy tafovutlar

Ta’lim va kasbiy malaka sohasida gender tafovutlari saqlanib qolmoqda. Jahon banki ma’lumotlariga ko‘ra, yosh ayollarning 42 foizi ishsiz yoki ta’limda emas, yosh erkaklarda esa bu ko‘rsatkich 8,8 foizni tashkil etadi. Ayollarning mehnat bozoriga chiqishi cheklanganligi ularning kambag‘allik xavfini oshiradi. Bolalar parvarishi infratuzilmasining yetarli emasligi, an’anaviy gender stereotiplari va ish joylaridagi cheklovlar ayollarning bandligiga salbiy ta’sir ko‘rsatadi.

Hududiy tafovutlar ham muhim. Qishloq joylarda ta’lim sifati va kasbiy ta’lim imkoniyatlari shaharlarga nisbatan pastroq. Bu esa qishloq aholisining kambag‘allikdan chiqish imkoniyatlarini cheklaydi. UNESCO va Yevropa Ittifoqi qo‘llab-quvvatlagan loyihalar qishloq joylarda kasbiy ta’limni rivojlantirishga qaratilgan bo‘lsa-da, hali ham katta ishlar olib borish talab etiladi.

Qishloq joylarda transport, internet va ta’lim infratuzilmasining cheklanganligi sifatli ta’limga kirishni qiyinlashtiradi. Raqamli texnologiyalar va onlayn ta’lim imkoniyatlari bu tafovutlarni kamaytirishda muhim o‘rin tutishi mumkin, biroq internet qamrovi va raqamli savodxonlik darajasi hali ham yetarli emas.

3.5. Inson kapitali va uzoq muddatli ta’sir

Inson kapitali nazariyasiga ko‘ra, ta’limga qilinadigan sarmoya kelajakdagi daromadlarni oshiradi. O‘zbekiston sharoitida ham bu nazariya o‘z isbotini topmoqda: oliy va kasbiy ta’lim olgan aholining daromadi o‘rta ta’limli aholiga nisbatan sezilarli yuqori. Ta’lim yilining har bir qo‘shimcha yili nafaqat individual daromadni, balki jamiyatning umumiy farovonligini ham oshiradi.

Ko‘p o‘lchovli kambag‘allik yondashuvi (Alkire-Foster) ta’limni kambag‘allikning asosiy o‘lchovlaridan biri sifatida belgilaydi. Ta’limga kirish imkoniyati cheklangan oilalar nafaqat daromad, balki sog‘liq, uy-joy va ijtimoiy ishtirok jihatidan ham zaifroq holatda bo‘ladi. Shu bois ta’lim sifatini oshirish ko‘p o‘lchovli kambag‘allikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Avlodlararo ta’sir ham muhim. Ota-onaning ta’lim darajasi farzandlarning ta’lim yutuqlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Sifatli ta’lim olgan ota-onalar farzandlarining ta’limiga ko‘proq sarmoya kiritadi, bu esa kambag‘allikning avlodlararo uzatilishini to‘xtatishga yordam beradi.

4. Muhokama

4.1. Ta’lim va kasbiy malakaning kambag‘allikni kamaytirishdagi o‘rni

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqlaydiki, ta’lim sifati va kasbiy malaka kambag‘allikni qisqartirishning eng barqaror omillaridan biridir. Oddiy nafaqa yoki bir martalik yordamdan farqli o‘laroq, sifatli ta’lim va kasbiy ko‘nikmalar insonni uzoq muddatga daromadli mehnat bilan ta’minlaydi. Bu “baliq berish” emas, balki “baliq ovlashni o‘rgatish” yondashuvidir.

O‘zbekistonda kambag‘allikning sezilarli pasayishi (17 foizdan 5,8 foizga) ta’lim qamrovining oshishi, kasbiy ta’limni kengaytirish va mehnat bozorini rivojlantirish chora-tadbirlari bilan bog‘liq. Shu bilan birga, ta’lim sifati hali ham yetarli darajada emasligi kambag‘allikni yanada qisqartirishga to‘sqinlik qilmoqda. Agar ta’lim sifati oshirilmasa, qamrovning kengayishi o‘zi yetarli bo‘lmaydi.

Kasbiy ta’limning afzalligi shundaki, u nisbatan qisqa muddatda natija beradi. Qisqa muddatli kurslar orqali ishsiz aholi 1–6 oy ichida mehnat bozorida talab qilinadigan ko‘nikmalarni egallashi mumkin. Bu, ayniqsa, kambag‘allikdan tezkor chiqish uchun muhim.

4.2. Mavjud muammo va cheklovlar

Birinchi muammo – ta’lim sifati. PISA natijalari va “o‘quv qashshoqligi” ko‘rsatkichlari shuni ko‘rsatadiki, bolalar maktabda o‘qisa-da, zarur bilim va ko‘nikmalarni to‘liq o‘zlashtirmayapti. Bu kelajakda ularning mehnat bozoridagi raqobatbardoshligini pasaytiradi va kambag‘allik xavfini oshiradi.

Ikkinchi muammo – kasbiy ta’limning mehnat bozori ehtiyojlariga to‘liq mos kelmasligi. Ba’zi mutaxassisliklar bo‘yicha bitiruvchilar ish topishda qiyinchiliklarga duch keladi, boshqa sohalarda esa malakali kadrlar yetishmovchiligi kuzatiladi. Ish beruvchilar ishtirokisiz ishlab chiqilgan dasturlar bozor talablariga mos kelmaydi.

Uchinchi muammo – past daromadli oilalar farzandlarining sifatli ta’limga kirishi cheklanganligi. Ta’lim sifati past maktablar ko‘pincha qashshoq hududlarda joylashgan. Bu kambag‘allikning avlodlararo uzatilishiga olib keladi. Sifatli ta’limga teng kirish imkoniyati ta’minlanmasa, ijtimoiy harakatchanlik cheklanadi.

To‘rtinchi muammo – o‘qituvchilar malakasi va motivatsiyasi. Eskirgan tayyorgarlik dasturlari, amaliyot imkoniyatlarining cheklanganligi va ish haqi darajasi o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga salbiy ta’sir ko‘rsatmoqda.

Beshinchi muammo – gender va hududiy tafovutlar. Ayollar va qishloq aholisining sifatli ta’lim va kasbiy malakaga kirishi cheklanganligi ularning kambag‘allikdan chiqish imkoniyatlarini pasaytiradi.

4.3. Xalqaro tajriba va taqqoslash

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, ta’lim va kasbiy malakaga sarmoya kiritish kambag‘allikni qisqartirishning eng samarali yo‘llaridan biridir. Janubiy Koreya, Singapur va Finlyandiya kabi mamlakatlar yuqori sifatli ta’lim tizimi orqali qashshoqlikni deyarli bartaraf etgan. Xitoyning “aniq kambag‘allikni qisqartirish” dasturida ham ta’lim va kasbiy tayyorgarlik muhim o‘rin tutgan.

O‘zbekiston tajribasi ham ijobiy. Dual ta’lim, kasbiy ko‘nikmalar markazlari, “kasbiy vauчer” tizimi va xalqaro hamkorlik (UNESCO, Yevropa Ittifoqi, Jahon banki, Osiyo taraqqiyot banki) orqali

sezilarli yutuqlarga erishilmoqda. Shu bilan birga, ta’lim sifati va mehnat bozori o‘rtasidagi bog‘liqlikni yanada mustahkamlash talab etiladi.

Rivojlangan mamlakatlarda kasbiy ta’lim o‘quvchilarning 50–75 foizini qamrab oladi. O‘zbekistonda bu ko‘rsatkichni oshirish, kasbiy ta’limning nufuzini oshirish va uni oliy ta’limga muqobil jozibador yo‘nalishga aylantirish muhim vazifa hisoblanadi.

4.4. Tavsiyalar

1. Ta’lim sifatini oshirish. PISA va boshqa xalqaro baholashlarga tayyorgarlikni kuchaytirish, o‘quv dasturlarini kompetensiyalarga asoslangan yondashuv asosida yangilash, STEM yo‘nalishlarini rivojlantirish, laboratoriya va amaliy mashg‘ulotlarni kuchaytirish.

2. O‘qituvchilar malakasini oshirish. Zamonaviy malaka oshirish dasturlarini joriy etish, amaliyot imkoniyatlarini kengaytirish, ta’lim sifati past maktablarga malakali o‘qituvchilarni jalb qilish uchun rag‘batlantirish mexanizmlarini kuchaytirish, o‘qituvchilar ish haqini oshirish.

3. Kasbiy ta’limni mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirish. Ish beruvchilar ishtirokida o‘quv dasturlarini ishlab chiqish, dual ta’limni kengaytirish, xalqaro tan olinadigan sertifikatlar tizimini rivojlantirish, milliy malaka tizimini to‘liq joriy etish.

4. Past daromadli oilalar farzandlariga maxsus yondashuv. Sifatli ta’limga teng kirish imkoniyatini ta’minlash, stipendiya va qo‘llab-quvvatlash dasturlarini kengaytirish, “kasbiy ваучер” tizimini samarali joriy etish, ta’lim sifati past maktablarni ustuvor rivojlantirish.

5. Gender tengligini ta’minlash. Ayollarning kasbiy ta’lim va mehnat bozoriga kirishini osonlashtirish, bolalar parvarishi infratuzilmasini rivojlantirish, ayollar tadbirkorligini qo‘llab-quvvatlash, gender stereotiplariga qarshi ishlash.

6. Hududiy tafovutlarni kamaytirish. Qishloq joylarda kasbiy ta’lim infratuzilmasini rivojlantirish, masofaviy va onlayn ta’lim imkoniyatlarini kengaytirish, “qiyin” hududlarga qo‘shimcha resurslar yo‘naltirish, internet qamrovini oshirish.

7. Monitoring va baholash tizimini mustahkamlash. Ta’lim sifatini muntazam baholash, bitiruvchilarning ishga joylashish ko‘rsatkichlarini kuzatish, dasturlar samaradorligini mustaqil baholash mexanizmlarini joriy etish.

5. Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ta’lim sifati va kasbiy malaka kambag‘allik darajasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Sifatli ta’lim va zamonaviy kasbiy ko‘nikmalar mehnat unumdorligini oshiradi, bandlik imkoniyatlarini kengaytiradi va kambag‘allikning avlodlararo uzatilishini to‘xtatadi. O‘zbekistonda so‘nggi yillarda ta’lim qamrovining oshishi va kasbiy ta’limni rivojlantirish chora-tadbirlari kambag‘allikning 17 foizdan 5,8 foizga tushishiga hissa qo‘shdi.

Shu bilan birga, ta’lim sifatidagi muammolar, kasbiy ta’limning mehnat bozori ehtiyojlariga to‘liq mos kelmasligi, gender va hududiy tafovutlar hali ham saqlanib qolmoqda. Agar ta’lim sifati oshirilmasa va kasbiy malaka mehnat bozori talablariga mos kelmasa, kambag‘allikni yanada qisqartirish qiyinlashadi.

Kelgusida ta’lim sifatini oshirish, o‘qituvchilar malakasini rivojlantirish, kasbiy ta’limni mehnat bozori bilan bog‘lash va past daromadli oilalar farzandlariga maxsus e’tibor qaratish kambag‘allikni

barqaror qisqartirishning asosiy sharti bo‘lib qoladi. Bu yo‘nalishdagi izchil ishlar O‘zbekistonning 2030-yilgacha barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari davlat organlari, ta’lim muassasalari va ilmiy jamoatchilik uchun amaliy ahamiyatga ega. Kelgusida mikro-ma’lumotlar asosida empirik tadqiqotlar o‘tkazish, turli ta’lim dasturlarining samaradorligini baholash va xalqaro tajribani chuqurroq o‘rganish maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar ro‘yxati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sifati va samaradorligini oshirish” loyihasini amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-152-son qarori (28.04.2025) // lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
3. Milliy statistika qo‘mitasi va Jahon banki. O‘zbekistonda kambag‘allik darajasi bo‘yicha kuzatuv natijalari (2023–2025-yillar).
4. World Bank. Uzbekistan Poverty Assessment and Human Capital Review. – Washington, D.C., 2023–2025.
5. Asian Development Bank. Skills Development in Uzbekistan: A Sector Assessment. – Manila, 2022.
6. UNESCO. Skills Development for Employability in Rural Areas of Uzbekistan. – 2024–2026.
7. UNICEF. O‘zbekiston Respublikasida bolalar va o‘smirlar vaziyatining tahlili. – 2024.
8. OECD. PISA 2022 Results. – Paris: OECD Publishing, 2023.
9. Becker G.S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis. – Chicago: University of Chicago Press, 1993.
10. Sen A. Development as Freedom. – New York: Anchor Books, 1999.
11. Alkire S., Foster J. Counting and multidimensional poverty measurement // Journal of Public Economics. – 2011. – Vol. 95.
12. Buranova M.A. The importance of education and vocational training in reducing poverty // Iqtisodiyot va zamonaviy texnologiya jurnali. – 2026.
13. Euronews. Training for tomorrow: Uzbekistan’s new labour strategy. – 2025.
14. Iqtisodiy tadqiqotlar va islohotlar markazi. Kambag‘allik dinamikasi tahlili (2025-yil yakunlari).
15. Daryo.uz, Kun.uz va boshqa ochiq manbalardagi ta’lim va kasbiy ta’lim islohotlari haqidagi materiallar (2023–2025).